

Дом Мике Аласа
House of Mihailo Petrović aka Mika Alas

Завод за заштиту споменика културе града Београда
Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade

Цртеж уличне фасаде
Front façade, drawing

— фасада —

Косанчићев венца данас
Kosančićev Venac today

Пре стотину година међу Београђанима се говорило: На Косанчићевом венцу 22 живи пола српске науке. Данас се међутим поред куће на овој адреси пролази готово без осврта. Као да су сви заборавили и кућу и њене, некада чувене станаре. Ипак, једно гласно изговорено име довољно је да пробуди интересовање нашијсуграђана, а можда и онијсвetsкијпутника који сасвим случајно пролазе овом улицом.

Кућа на Косанчићевом венцу подигнута је 1910. године за Миџила Петровића, популарно званог Мика Алас, који је овде живео, радио и умро. Изграђена је на месту срушене куће његовог деде Новице Лазаревића, београдског проте, тако да је чувени математичар, научник и риболовац на овом месту провео

готово читав свој живот и управо у овој кући створио своја најзначајнија дела.

Пројекат нове куће, у време ширег осавремењивања Косанчићевог венца, изradio је архитекта Петар Бајаловић, тада доцент на Београдском универзитету. По завршеној техничкој високој школи у Карлсруеу, овај немачки ђак вратио се у Србију, где је реализовао низ значајниј пројеката: кућу Леоне Панајот у Француској улици у Београду, кућу Мике Аласа на Косанчићевом венцу, изложбени павиљон Крајевине Србије на међународној изложби у Риму, конак манастира Каленић, дозиђивање Музичке школе Станковић и зграде Друштва Светог Саве у Душановој улици, Коларчеву задужбину, конак манастира Ђубостиња, Правни факултет итд.

*Биста Мике Аласа, рад Александра Зарина из 1969.
Memorial bust of Mika Alas by Aleksandar Zarin, 1969*

Мада се нашла на почетку пројектантске каријере архитекте Бајаловића, кућа Мике Аласа и тада је откривала умешност свог аутора. У основној форми била је то типична београдска стамбена једнопородична спратна кућа, с главним делом према улици и крилом у дворишту. Али главна фасада носила је мало другачији, свежији дух. Премда академски конципирана с наглашеним хоризонталним појасевима, фасада има плитки бочни ризалит с улазним вратима, балконом, сликаном и пластичном декорацијом и завршним забатом, који представљају главни мотив читаве фасаде. Изнад врата балкона је кружно поље са шаховски поређаним црвеним и белим пличицама у чијем темену је женска глава из чије косе се развија флорални орнамент. Ови мотиви указују на двоструке узор. Флорални облици преузети су из тада у Европи актуелне сецесије, док геометријски орнамент шаховски поља има своје порекло у српско-византијској архитектури. Мада припадају различитим временима, подручјима и стиливима, ови мотиви добили су јединствени третман којим је кућа Мике Аласа постала веома успешно архитектонско остварење. Решење фасаде као да и данас открива топао и срдчан однос овог изузетног научника и осталих сасвим обичних Београђана.

Мика Алас је у знатној мери утицао на архитектуру свог новог дома. Његов начин живота и склоности одредили су одређена просторна и ликовна решења куће. Подрум је грађен с планом да служи већим делом као винарски подрум у који је Мика Алас смештао вино из свог винограда на Топчидерском брду. На подесту степеништа улазног ходника некада су се налазиле нише с фигурама Наполеона и Паскала које је овај француски ђак изузетно ценио. Балкон који гледа на ушће Саве у Дунав из радне собе такође је била жеља великог математичара, као и шарани у дрворезу улазних врата.

Мика Алас једно је од најзначајнијих имена српске математичке науке. Рођен је на Косанчићевом венцу 6. маја 1868. године. Нак Прве београдске гимназије и свршени студент Природно-математичког одсека Филозофског факултета Велике школе у Београду, студије је 1889. године наставио у Паризу. Докторирао је на Сорбони 1894. године с тезом „О нулама и бесконачностима интеграла алгебарских диференцијалних једначина“. Исте године вратио се у Београд где је постао професор за математичку

групу предмета. Када је 1905. године Велика школа прерасла у Београдски универзитет међу први осам редовни професора који су даће бирали цео наставни кадар био је и Мика Алас.

Као научни радник и професор Мишило Петровић деловао је до своје смрти. Доктор математички наука, истраживач, теоретичар и наставни радник, он је крајем 19. века увео у наставу математике научно-истраживачки метод потиснувши тиме дотадашњи предавачко-уџбенички начин. Под његовим утицајем формиран је читав низ научни радника на математичком пољу. Био је иницијатор покретања посебног математичког часописа, а сам је написао око 300 научни радова. Редовни члан Српске краљевске академије постао је 1899. године када је имао само 31. годину. Био је и члан више страни академија наука, у Прагу, Букурешту, Варшави и Кракову, као и члан више научни друштава.

Мика Алас је био и велики проналазач: конструисао је хидроинтегратор и с њим освојио медаљу на Светској изложби у Паризу 1900. године; бавио се криптографијом а његови шифарски системи коришћени су у војсци све до Другог светског рата; конструисао је зупчаник преносник, претечу данашњим аутоматским мењачима у аутомобилима.

Један од најчувенији Београђана био је и страствени путник и пасионирани и стручни риболовац. Године 1882. постао је рибарски шегрт, 1888. рибарски калфа, а 1895. положио је испит за рибарског мајстора. Бишао је Северни и Јужни пол, написао више занимљиви путописа и много чланака о рибама и рибарству. Дела која је оставио за собом су Роман Јегуше, Хердапски риболови у прошлости и садашњости, Кроз поларну област, У царству гусара, Са океанским рибарима, По забаченим острвима. Учествовао је доношењу првог „Закона о слатководном риболову“ на језерима и рекама Србије 1898. године, као и у преговорима за закључење конвенције о риболову са Румунијом, и заштити риболова на Сави, Дунаву и Дрини са Аустроугарском. На међународној изложби у Торину 1911. добио је златну медаљу за изложене експонате из рибарства. Рекордан улов је имао 1913. када је уловио сома од 124 кг.

Мика Алас је свирао виолину и 1896. основао је свирачко друштво под називом „Суз“.

Умро је 8. јуна 1943. године у свом дому на Косанчићевом венцу.

Детаљ улице фасаде
Front façade, detail

House of Mihailo Petrović aka Mika Alas

22, Kosančićev Venac

Cultural monument

A hundred years ago it was a current witticism in Belgrade that: half the Serbian science lives at 22 Kosančićev Venac. Today, people tend to walk past this address obliviously. It is as if the house and its former, once famous dwellers were completely forgotten. Yet, one name, if spoken aloud, is likely to draw the attention of Belgraders, perhaps even of world travellers randomly passing through the street.

The house in Kosančićev Venac was built in 1910 for Mihailo Petrović, popularly known as Mika Alas (Fisherman), the illustrious Serbian mathematician, scientist

and passionate fisherman who lived and died in it. As it replaced the old house of his grandfather, Novica Lazarević, a parish priest, Mihailo Petrović lived in one place for the most of his life and created his most important works in this house.

The house was designed at a time Kosančićev Venac was undergoing a modernization by the architect Petar Bajalović, then assistant professor at Belgrade University. Having graduated from the Technical University of Karlsruhe, Bajalović returned to Serbia, where he created a number of important designs,

Први професори Београдског универзитета; седе - с лева: Јован Жујовић, Сима Лозанић, Јован Цвијић, Михаило Петровић Алас; стоје - с лева: Андра Стевановић, Драгољуб Павловић, Милић Радовановић и Љубомир Јовановић
First professors of Belgrade University; seated (left to right): Jovan Žujović, Sima Lozanić, Jovan Cvijić, Mihailo Petrović Alas; standing (left to right): Andra Stevanović, Dragoljub Pavlović, Milić Radovanović and Ljubomir Jovanović

such as the house of Leona Panajot in Francuska Street, the house of Mika Alas, the exhibition pavilion of the Kingdom of Serbia at the Universal Exposition in Rome, the complex of monastic buildings at the monastery of Kalenić, an addition to the Stanković Music School and to the building of St Sava Society in Dušanova Street, the Kolarac Foundation building, the complex of monastic buildings at the monastery of Ljubostinja, the Belgrade University Law School building etc.

Although one of his earliest designs, the house of Mika Alas revealed his skills. Basically, it was a typical two-storey family house with the main section facing

the street and a rear wing facing onto the courtyard. But its front façade brought a breath of fresh air. Essentially conforming to the rules of academism with its accent on horizontal belts, the façade, however, shifts the visual weight to the right side, which features a barely protruding bay with the entry door surmounted by a balcony, painted and sculpted ornament, and a gable. The balcony door is surmounted by a circular field of red and white tiles arranged in a checked pattern topped by a sculpted female head whose flowing hair transforms into floral ornaments. The motifs suggest two sources of inspiration: the floral ornament

was borrowed from the contemporary art deco style, and the geometric checked pattern from Serbo-Byzantine architecture. Belonging to different ages, places and styles, they were combined to produce a successful design.

Mika Alas considerably influenced some spatial and visual solutions for the architecture of his new home to suit his way of life, tastes and affinities. Most of the basement area was to serve as a wine cellar for the wine from his vineyard on Topčidersko Brdo (Hill). On the landing of the entrance stairway were the figures of Napoleon and Blaise Pascal, a tribute to his French education. Accessed from the study, the balcony with a view of the confluence of the Sava and Danube rivers was also his wish, and so was the motif of carps carved on the front door.

Mika Alas is one of the most important figures of Serbian mathematical science. He was born 6 May 1868 in Kosančev Venac, in Belgrade. In 1889, having graduated from the First Belgrade Gymnasium, then from the Department of Natural and Mathematical Sciences of Belgrade's Great School, he proceeded to higher education abroad. He received his doctoral degree from the Sorbonne in 1894 with the dissertation on "Zeros and infinities of integers of algebraic differential equations". Later that year he returned to Serbia to become professor for the group of mathematical subjects at the Great School. When the Great School grew into Belgrade University in 1905, he was one of the eight professors authorized to select the academic staff of their respective faculties.

Mihailo Petrović remained active as a scientist and professor until the end of his life. A doctor of mathematical sciences, researcher, theoretician and teacher, in the late 19th century he introduced the scientific research method of teaching mathematics instead of classical textbook-based ex-cathedra teaching. He was a formative influence on generations of mathematical scientists. He initiated a specialized mathematical journal, and wrote some 300 scientific works himself. He was elected full member of the Royal Serbian Academy in 1899 at the age of only 31. He was a member of several foreign academies of sciences (Prague, Bucharest, Warsaw and Krakow) and scientific societies.

Mika Alas was an inventor too: his computing device, the so-called hydrointegrator, won a medal at the Universal Exposition in Paris in 1900; he was also engaged in cryptography, and his encryption systems were in military use until the Second World War; he designed a gear set which was a precursor of the automatic transmission used in modern-day cars.

He was also a passionate traveller and a certified fisherman. In 1882 he became an apprentice, in 1888 a journeyman, and in 1895 passed the final exam and became a master fisherman. He travelled to the North and South Poles, wrote several engaging travel accounts and many articles on fish and fishing, such as *The Eel Novel*, *Fishing in the Danube Gorge*, *Past and Present*, *Across the Polar Region*, *In the Kingdom of Pirates*, *With Ocean Fishermen*, *In Faraway Islands*. He took part in the drawing up of Serbia's first law on freshwater fishery in 1898, and in negotiating conventions on fishing with Romania and on fishery protection on the Sava, Danube and Drina rivers with Austria-Hungary. At the Universal Exposition in Turin in 1911 he was awarded the gold medal for fisheries exhibits. His personal record catch was a 124-kg catfish in 1913.

Mika Alas played the violin, and in 1896 founded a music players society ("Suz").

He died at his home in Kosančev Venac, on 8 June 1943.

Mihailo Petrović shared the house in Kosančev Venac with his sister Mara and her husband Vojin Perić, a French-educated jurist and politician. Professor at the Belgrade University Law School and The Hague Academy of International Law, lecturer in Lyon, Paris and Brussels, he remained a life-long supporter of European integration. One of the leading figures of the Progressive Party and opponent of King Alexander Obrenović, he was a convinced legalist and pacifist, and therefore, after the assassination of the King in 1903, publicly denounced the conspirators as murderers. He kept bringing murder charges against them year after year until 1930, when the act became subject to the statute of limitations under the new Penal Code. Moreover, he wrote articles attacking the Radicals for their role in the overthrow and the harm it caused to the reputation of the country and the people in the West.

The house, with two great minds of their times as its dwellers, was a gathering place for domestic and foreign scientists, distinguished intellectuals whose ideas and strivings had an impact on various aspects of history. At the same time, it reflected its high-status dwellers' unassuming and warm regard for the common people.

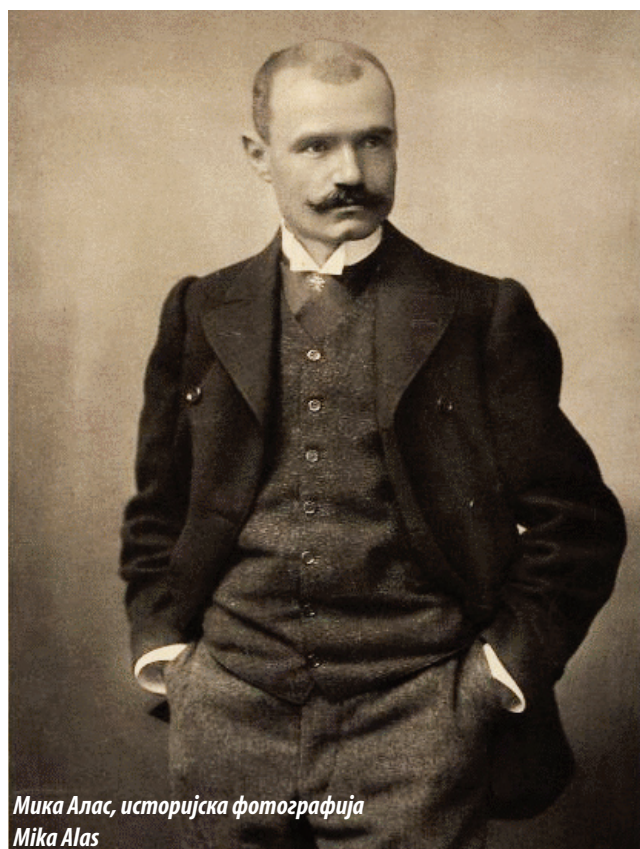
The heritage value of the house has several aspects, but it is first and foremost a memorial to one of the most popular figures of old Belgrade who lived and worked in it.

The bust of Mika Alas, a work of the sculptor Aleksandar Zarin (1969), was set up in a small open space across the street from his house.

The house of Mika Alas is a designated cultural property.

Живојин Перић, око 1910. Године
Živojin Perić, ca 1910

Мика Алас, историјска фотографија
Mika Alas

Our Mika Alas, as everybody used to call him, the fearless *šherman* who spent his life on the Sava and the Danube, and criss-crossed the Atlantic and the Indian ocean, on a ship, between the poles of the Earth, he could not swim and was drowning eleven times in the Sava and the Danube, and was saved by a hair's breadth. So I invited him to come to Dalj, so that I might teach him to swim, and he accepted my invitation gladly. In Dalj, everything was prepared for Mika's swimming course: a pretty new boat, built in Vukovar, *čobated* beneath our garden, chained to the river bank. Every single day, with my brother Bogdan, I took a ride on it on the Danube, swimming through its waves and sunbathing on its sandbars. It was to one such beautiful and gleaming sandbar, gently sloping down into the river, that I took my pupil to teach him the art of swimming. Mika

bravely stepped into the water, though only until it was knee high; I knelt down in the water, stretched out my left arm and told him to lie over it. He seemed intent to obey, though with a worried look on his face, but no sooner had his belly and chest got wet than he lost his nerve and dashed out. All my effort to get him back into the river was in vain. We both failed: I, as a teacher; he, as a pupil.

Milutin Milanković

Literature

CHPIB Documentation, SK 85

D. Trifunović, *Bard srpske matematike Mihailo Petrović Alas* (Belgrade: Zavod za udžbenike, 1991)

Enciklopedija Jugoslavije, vol. 6 (Zagreb 1965)

M. Milanković, *Uspomene, doživljaji i saznanja* (Belgrade: Zavod za udžbenike, 1997)

Деталь улазних врата
Front door, detail

Дом Мике Аласа

Издавач: Завод за заштиту споменика културе града Београда

За издавача: мр Милица Грозданић, директор

Текст: Ксенија Ћирић

Лектура: Анђелка Ковачевић

Превод: Марина Адамовић Куленовић

Графички дизајн: Лука Прокић

Фотографија: Снежана Неговановић,

Фотодокументација Завода за заштиту споменика културе града Београда

Тираж: 1000 примерака

Штампа: ЈП „Службени гласник“, Београд

Београд, 2012. година

Завод за заштиту споменика културе града Београда

Издање је омогућио Град Београд, Градска управа, Секретаријат за културу

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

728.37(497.11 Београд)(036)

ЋИРИЋ, Ксенија, 1973 -
Дом Мике Аласа = House of Mihailo
Petrović aka Mika Alas / [текст Ксенија
Ћирић ; превод Марина Адамовић Куленовић ;
фотографија Снежана Неговановић]. - Београд :
Завод за заштиту споменика културе града
Београда = Cultural Heritage Preservation
Institute of Belgrade, 2013 (Београд :
Службени гласник). - 10 стр. : илустр. ; 20 x
20 cm

Упоредо срп. текст и енгл. превод. - Подаци
о ауторки преузети из колофона. - Текст
штампан двостручно. - Тираж 1.000. -
Библиографија: стр. 6.

ISBN 978-86-81157-80-0

а) Београд - Дом Мике аласа - Водичи
COBISS.SR-ID 198244620

Завод за заштиту споменика културе града Београда
Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade